

УДК 69:658.567

¹ **П.Є.Григоровський**, д.т.н., с.н.с., перший заступник директора інституту з наукової роботи
<https://orcid.org/0000-0003-0527-5890>;

² **Ю.М.Червяков**, к.т.н. заступник директора, <https://orcid.org/0000-0002-1326-6217>;

³ **В.О.Басанський**, к.т.н. зав. сект. <https://orcid.org/0000-0002-7850-7798>;

⁴ **О.В.Мурасова**, к.т.н., зав. відділу, <https://orcid.org/0000-0003-4995-3761>;

⁵ **Ю.М.Халупка**, інж, <https://orcid.org/0009-0002-7702-8039> ;

⁶ **Ю.В.Бількевич**, інж.

1, 2, 3, 4, 5, 6 ДП «Науково-дослідний інститут будівельного виробництва імені В.С. Балицького»

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕЦИКЛІНГА БУДІВЕЛЬНИХ ВІДХОДІВ

Анотація. Мета статті – дослідження світового досвіду організації збирання та переробки відходів будівництва та знесення для їх повторного використання в будівництві, визначення можливості застосування позитивних практик в Україні. В ЄС будівельні відходи становлять більше третини всіх утворених відходів. Компоненти відходів будівництва та знесення мають різну ресурсну цінність, але все одно можуть бути легко перероблені в нові вироби або матеріали. Рівень вторинної переробки та утилізації відходів суттєво різниться в країнах ЄС, коливаючись від менше 10 % до понад 90 %. З економічним розвитком країни обсяги відходів збільшуються. Основні перешкоди, які гальмували розвиток сталого управління відходами, наприклад у Німеччині, є відсутність загальнонаціонального регулювання вторинними будівельними матеріалами; відсутність економічних стимулів, коли первинна сировина представлена у великій кількості в більшості регіонів Німеччини, а тому вона відносно дешева порівняно з вторинною сировиною; санкції на порушників правил управління відходами занадто низькі та не застосовуються регулярно. Шляхами забезпечення необхідності переробляти будівельні відходи може бути визначення на законодавчому рівні обсягів будівельних відходів залежно від площі будівлі, де виконують будівельні роботи, або вартості будівельних робіт; встановлення прямої вимоги щодо використання при новому будівництві певного відсотку продукції з перероблених будівельних відходів або прямої заборони на звалища для відходів будівництва та знесення, що можуть бути перероблені для повторного використання. Для заохочення компаній до використання вторинних матеріалів та зменшення відходів застосовують економічні стимули, такі як податкові пільги або субсидії, а також додаткові податки на використання неперероблених матеріалів. Рамкова директива про відходи, прийнята в 2008 р., націлена на запобігання або зменшення обсягів утворення відходів для переходу до циркулярної економіки та гарантування довгострокової конкурентоспроможності ЄС.

Ключові слова: відходи будівництва та знесення, рециклінг, організація, світова практика, стимулювання, циркулярна економіка.

Постановка проблеми

За період військових дій на території України зруйновано та пошкоджено десятки тисяч будівель і споруд виробничого та невиробничого призначення. Частка приватних та багатоквартирних житлових будинків у загальному обсязі збитків становить приблизно третину [1].

Обсяг відходів руйнації в Україні через військову агресію РФ можна порівняти з кількістю твердих побутових відходів, що в середньому утворюються в країні за рік. Станом на лютий 2023 року обсяг відходів руйнації уже становив близько 10-12 млн. т [2].

Поки в Україні немає традиції глибокої переробки будівельних відходів, показник ресайклінгу становить 6 % від загальної кількості отриманих відходів. Але у баченні великої відбудови країни ці відходи слід розглядати як можливий майбутній ресурс для будівельної галузі [3].

Сьогодні відходи руйнації будівельних об'єктів вивозять без попереднього сортування на організовані та стихійні звалища.

Мета статті полягає в дослідженні світового досвіду організації збирання та переробки відходів

будівництва та знесення для їх повторного використання в будівництві, визначення можливості застосування позитивних практик в Україні.

Результати досліджень

Відходи будівництва та знесення становлять більше третини всіх відходів, що утворюються в країнах Європейського Союзу. Вони містять широкий спектр матеріалів, таких як бетон, цегла, дерево, скло, метали та пластик. Сюди входять усі відходи, утворені під час будівництва та знесення будівель та інфраструктури, а також під час планування та обслуговування доріг.

Деякі компоненти відходів будівництва та знесення мають високу ресурсну цінність, тоді як інші можуть мати нижчу цінність, але все одно можуть бути легко перероблені в нові вироби або матеріали. Технологія розділення та утилізації будівельних відходів і відходів знесення добре налагоджена, та легкодоступна.

Якщо будівельні відходи не підлягають сортуванню на місці їх утворення, вони також можуть містити невелику кількість небезпечних матеріалів,

Коефіцієнти перероблення відходів будівництва та знесення

Країна	Кількість утвореного викопаного ґрунту, млн. т	Відходи будівництва та знесення без виїмки ґрунту		Примітки
		Обсяг генерації, млн. т, без шламу	Коефіцієнт переробки, %, без шламу	
Бельгія		14,8	97,6	
Німеччина	113,7	82,2	96,0	Коефіцієнт повторного використання без урахування засипки становить 68 %
Нідерланди		24,2	93,0	
Велика Британія	54,4	44,8	86,5	
Італія		38,8	76,0	
Іспанія		27,6	68,0	
Франція		64,2	63,0	

таких як розчинники та азбест. Це може становити особливий ризик для навколишнього середовища та перешкоджати переробці.

Незважаючи на потенціал, рівень вторинної переробки та утилізації відходів будівництва та знесення суттєво різняться в країнах ЄС, коливаючись від менше 10 % до понад 90 %. [4].

Коефіцієнти перероблення відходів будівництва та знесення (дані за 2012 рік) у деяких країнах ЄС наведено в таблиці 1 [5].

Склад відходів будівництва та знесення Німеччини за 2012 рік наведено в таблиці 2 [6].

На обсяги утворення відходів будівництва та знесення суттєво впливає економічний розвиток країни та зокрема будівельної галузі.

У 2012 році обсяги відходів будівництва та знесення (небезпечних і нешкідливих), у порівнянні з 2010 роком, зросли на 3 %. Небезпечні відходи становили близько 4 % (8 млн. т).

Згідно з даними Федерального відомства статистики та інформації Німеччини 68 % відходів було перероблено, а 28 % використано в інший спосіб (зокрема як засипка).

Що стосується категорії «ґрунт і каміння», то було перероблено 10,7 млн. т (9,8 %), тоді як 85,9 млн. т (78,2 %) з утворених 110 млн. т нешкідливих відхо-

дів було використано у відкритих гірничих роботах та для виконання поверхневих робіт, що становить загальний рівень відновлення 88 %.

Правова база Німеччини є державною з федеральною структурою, яка складається з 16 земель, тому управління відходами значно відрізняється від одного штату (землі) до іншого. Оскільки єдиних норм і законів на національному рівні не існує, можуть виникнути ситуації, коли, наприклад, оцінка впливу на навколишнє середовище, проведена офіційно визнаним випробувальним інститутом у федеральній землі, недійсна в сусідній землі.

Основні перешкоди, які гальмували в Німеччині розвиток сталого управління відходами будівництва та знесення:

- неоднорідне законодавство. Відсутність загальнонаціонального регулювання вторинними будівельними матеріалами;

- відсутність економічних стимулів. Первинна сировина представлена у великій кількості в більшості регіонів Німеччини, тому вона відносно дешева порівняно з вторинною сировиною. Оскільки не існує субсидій чи інших економічних стимулів, які могли б стимулювати використання вторинних матеріалів, вибір на користь первинних матеріалів в основному залежить від ціни. Державний сектор міг

Таблиця 2

Склад відходів будівництва та знесення Німеччини за 2012 рік

Найменування матеріалів	Кількість млн. т
Бетон, цегла, черепиця та кераміка	52.2
Дерево, скло та пластик	4.1
Бітумні суміші, кам'яновугільна смола та смолські продукти	18.1
Метали (включаючи їх сплави)	7.9
Ґрунт (включаючи викопаний ґрунт із забруднених місць), каміння та відходи днопоглиблення	113.7
Ізоляційні матеріали та азбестовмісні конструкції та матеріали	0,98
Конструкційний матеріал на основі гіпсу	0.6
Інші відходи будівництва та знесення	3.7
Разом	201,3

би докласти додаткових зусиль для підвищення попиту на перероблені відходи, оскільки законодавство про відходи кожного штату вимагає переважно використання відходів для громадських будівельних робіт;

- відсутність правозастосування. Санкції на порушників правил управління відходами занадто низькі та застосовуються рідко. Багато працівників державного сектору не мають необхідних знань про конкретні правила, які стосуються використання перероблених будівельних відходів і відходів знесення.

Основні чинники сталого управління відходами будівництва та знесення:

- передові практики та добре налагоджена мережа. Німецька практика управління відходами є однією з найпередовіших у Європі та вдосконалюється протягом десятиліть. Ініціатива «Циркулярна економіка в будівництві» – добре налагоджена мережа, яка на початку свого існування встановлювала цілі щодо скорочення відходів і зараз здійснює моніторинг, а також кількісне визначення загальної кількості відходів, що утворюються та переробляються. Її можна розглядати як одну з основних причин високих темпів відновлення;

- відповідальність державного сектору. Тендери, які оцінюють перероблені матеріали принаймні так само, як первинну сировину або навіть явна перевага використання перероблених будівельних матеріалів є важливою рушійною силою сталого управління відходами;

- загальноприйняті сертифікати. Сертифікати є важливою рушійною силою сталого управління відходами. Наприклад, Німецька рада екологічного будівництва оцінює будівлі та міські райони, які демонструють видатну відданість досягненню цілей сталого розвитку;

- сприйняття та прийняття громадськістю. Перероблені матеріали все ще сприймаються як такі, що мають нижчу якість порівняно з первинними матеріалами, хоча первинні та вторинні матеріали мають відповідати однаковим стандартам, нормам DIN або EN. Науково підтверджена інформація, контроль якості та навчання можуть стимулювати збільшення використання перероблених матеріалів;

- норми. Норми DIN та EN не є перешкодами для переробки відходів і можуть діяти як рушії (наприклад, для участі в державних закупівлях).

В Японії у 2012 р. утворено 66,1 млн. т відходів будівництва та знесення, з яких 97,0 % використано повторно [5].

У 2000 р. в Японії прийнято з введенням у 2002

р. закон про переробку будівельних матеріалів, відповідно до якого підрядники залежно від обсягів будівельних відходів повинні були сортувати та переробляти певні відходи будівництва та знесення у випадку:

- демонтажу будівлі загальною площею 80 м² і більше;

- виконання будівельних робіт або робіт з розширення загальною площею 500 м² і більше;

- виконання будівельних робіт за контрактом вартістю 5 млн. ієн і більше;

- виконання ремонтних робіт або робіт з реконструкції за контрактом вартістю 100 млн. ієн і більше.

Найбільший потік відходів, що утворюється в Лондоні, – це відходи будівництва та знесення. Згідно зі статистичними даними Департаменту навколишнього середовища, продовольства та сільських справ (Defra), будівництво, знесення та земляні роботи, включаючи днопоглиблювальні роботи, утворили близько 62 % від загального обсягу відходів Великобританії у 2018 році порівняно з 12 % побутових відходів. У 2018 році у Великій Британії було утворено 67,8 млн т (90 %) нешкідливих відходів будівництва та знесення [7].

Будівельні підприємства несуть юридичну відповідальність згідно з Правилами щодо відходів (Англія та Уельс) 2011 року, Правилами щодо небезпечних відходів (Англія та Уельс) 2005 року та Законом про захист навколишнього середовища 1990 року, щоб гарантувати, що вони виробляють, зберігають, транспортують і утилізують відходи свого бізнесу без шкоди для навколишнього середовища. Це називається їхнім обов'язком піклування.

У 2018 році в Сполучених Штатах утворено 600 млн. т відходів будівництва та знесення, що більше ніж удвічі перевищує кількість утворених твердих побутових відходів [8]. У таблиці 3 наведено дані щодо загальної кількості утворених відходів будівництва та знесення, для 2015 і 2018 років додано шляхи використання відходів будівництва та знесення.

У таких державах як Данія, Нідерланди, Німеччина існує пряма вимога в новому будівництві використовувати певний відсоток продукції з перероблених будівельних відходів.

В Австрії переробляється близько 87 % відходів будівництва та знесення. Збір відходів зазвичай виконується безпосередньо на місці через контейнери, цю роботу провадять оператори з утилізації та знесення.

Найрадикальніші заходи боротьби з захороненням будівельних відходів вжито у Фламандському

Таблиця 3

Дані щодо відходів будівництва та знесення в США (млн. т)

Шлях управління	1990	2005	2015	2017	2018
Загальна кількість	135,530	170,000	547,040	569,360	600,330
Продукція промислового виробництва	-	-	108,560	-	131,590
Заповнювач	-	-	293,670	-	313,070
Добавка до ґрунту	-	-	2,000	-	1,890
Компост і мульча	-	-	2,610	-	2,460
Паливо	-	-	8,010	-	7,540
Звалище	-	-	132,190	-	143,780

регіоні Бельгії, де діють прямі заборони на звалища для будівельних відходів, що можуть бути перероблені для повторного використання. Такий підхід пояснюється високою щільністю населення Фландрії та дефіцитом вільних ділянок на наявних полігонах.

У Нідерландах уже близько 10 років діє закон, який забороняє звозити на полігони будівельні відходи, які можна переробити. У деяких інших країнах під час приймання відходів на полігон потрібні офіційні докази того, що ці відходи не піддаються переробці [9].

Міжнародний досвід поводження з будівельними відходами відрізняється від країни до країни, але можна виділити деякі загальні підходи та найкращі практики.

Багато країн фокусуються на повторному використанні та рециклінгу будівельних відходів. Наприклад, у Європейському Союзі ще у 2018 році переробляли 88% будівельних відходів з метою зменшення обсягів звалищ та збереження природних ресурсів (ці відходи використовували для облаштування спортивних майданчиків, стін для зниження шуму, зміцнення берегів річок, виробництва штучного каменю тощо). Залежно від країни, виду відходу і місця розташування звалища, вивіз на полігон 1 т будівельних відходів обходиться від 4 до 150 євро. В Україні вартість захоронення становить в середньому 90 грн/м³ (приблизно 2 євро за тонну) [10].

Розвинені країни часто мають суворі норми та регулювання управління будівельними відходами, включаючи вимоги до сортування, обліку та безпечної утилізації. Наприклад, у Нідерландах заборонено вивозити перероблені будівельні відходи. Ця країна щороку переробляє 22 млн. т будівельних відходів. У США в деяких штатах обов'язкова утилізація не менше половини відходів під час будівництва споруд площею понад 500 м².

У деяких країнах встановлені економічні стимули, такі як податкові пільги або субсидії, для заохочення компаній до використання вторинних матеріалів та зменшення відходів або додаткові податки на використання неперероблених матеріалів. Наприклад, у Великій Британії податок на використання природних заповнювачів (піску, гравію, гірських порід) становить 1,6 фунта стерлінгів за тонну.

Відповідно до Рамкової директиви про відходи (Директива 2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19 листопада 2008 р.) [11], відходи будівництва та знесення є пріоритетним потоком відходів.

Ця Директива встановлює заходи щодо захисту навколишнього середовища та здоров'я людини шляхом запобігання або зменшення утворення відходів, негативного впливу від утворення та управління відходами, а також шляхом зменшення загального впливу використання ресурсів і підвищення ефективності такого використання, що є надзвичайно важливим для переходу до циркулярної економіки та для гарантування довгострокової конкурентоспроможності Європейського Союзу [12].

Як пріоритетний порядок у законодавстві та політиці щодо запобігання утворенню та управління відходами має застосовуватися така ієрархія щодо відходів:

- профілактика;

- підготовка до повторного використання;
- переробка;
- інше відновлення, наприклад, відновлення енергії;
- утилізація.

У разі необхідності, для полегшення або покращення підготовки до повторного використання, переробки та інших операцій відновлення, відходи підлягають окремому збору та не повинні змішуватися з іншими відходами чи іншими матеріалами з іншими властивостями.

Щоб відповідати цілям цієї Директиви та переходити до європейської циркулярної економіки з високим рівнем ефективності ресурсів, державичлени повинні вживати необхідних заходів, спрямованих на досягнення до 2020 року таких цілей:

- підготовку до повторного використання та переробку відходів, таких як принаймні папір, метал, пластик і скло з домогосподарств і, можливо, інших джерел, оскільки ці потоки відходів схожі на відходи з домогосподарств, збільшити до мінімум 50% за масою;

- підготовку до повторного використання, переробку та інше відновлення матеріалів, включаючи операції із зворотного засипання з використанням відходів для заміни інших матеріалів, нешкідливих будівельних відходів і відходів знесення, за винятком природних матеріалів, збільшити мінімум до 70 % за масою.

Висновки

1. Обсяг відходів руйнації в Україні можна порівняти з кількістю твердих побутових відходів, що в середньому утворюються в країні за рік. Відходи руйнації будівельних об'єктів вивозять без попереднього сортування на організовані та стихійні звалища.

2. В Європейському Союзі відходи будівництва та знесення становлять більше третини всіх утворених відходів. Рівень вторинної переробки цих відходів суттєво різниться в країнах ЄС, коливаючись від менше 10 % до понад 90 %.

3. На обсяги утворення відходів будівництва та знесення суттєво впливає економічний розвиток країни та зокрема будівельної галузі, тому, відповідно до статистичних даних, обсяги утворення відходів з часом збільшуються.

4. Основними перешкодами, які гальмують розвиток сталого управління відходами будівництва та знесення (на прикладі Німеччини) є: відсутність загальнонаціонального регулювання вторинними будівельними матеріалами; відсутність економічних стимулів використання вторинних матеріалів; занадто низькі санкції на порушників правил управління відходами.

5. Одним зі шляхів примусити переробляти будівельні відходи може бути визначення на законодавчому рівні, як то зроблено в Японії, обсягів будівельних відходів залежно від площі будівлі, де виконують будівельні роботи, або вартості будівельних робіт, коли підрядники залежно від обсягів будівельних відходів повинні сортувати та переробляти певні відходи будівництва та знесення.

6. У ряді країн існує пряма вимога в новому будівництві використовувати певний відсоток про-

дукції з перероблених будівельних відходів, в інших – прямі заборони на звалища для будівельних відходів, що можуть бути перероблені для повторного використання. Ці заходи сприяють запобіганню захранення будівельних відходів.

7. У деяких країнах встановлені економічні стимули, такі як податкові пільги або субсидії, для заохочення компаній до використання вторинних матеріалів та зменшення відходів або додаткові податки на використання неперероблених матеріалів.

8. Для переходу до циркулярної економіки та гарантування довгострокової конкурентоспроможності Європейського Союзу прийнято Рамкову директиву про відходи (Директива 2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19 листопада 2008 р.), яка встановлює заходи щодо захисту навко-

лишнього середовища та здоров'я людини шляхом запобігання або зменшення обсягів утворення відходів, негативного впливу від утворення та управління відходами, а також шляхом зменшення загального впливу використання ресурсів і підвищення ефективності такого використання.

9. В Україні для залучення відходів, утворених внаслідок руйнування та пошкодження будівельних об'єктів, має бути удосконалено законодавчу базу щодо поводження з будівельними відходами; створено нормативну базу на матеріали, отримані в результаті перероблення відходів, та на будівельну продукцію з їх використанням; розроблено технології сортування та перероблення відходів, а також технології виготовлення будівельної продукції та зведення будівель і споруд.

Література

1. Електронний ресурс: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/na-listopad-2022-roku-zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-skladaye-mayzhe-136-mlrd/>
2. Електронний ресурс: <https://rubryka.com/article/vidhody-vid-rujnuvan-u-gromadah/>
3. Електронний ресурс: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/1/709436/>
4. Електронний ресурс: https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/construction-and-demolition-waste_en
5. Електронний ресурс: <https://www.suishinkaigi.jp/en/Our%20works/case%20studies.pdf>
6. Електронний ресурс: https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/studies/deliverables/CDW_Germany_Factsheet_Final.pdf
7. Електронний ресурс: <https://cpdonline.co.uk/knowledge-base/health-and-safety/construction-waste-disposal/>
8. Електронний ресурс: <https://www.epa.gov/facts-and-figures-about-materials-waste-and-recycling/construction-and-demolition-debris-material>
9. Електронний ресурс: <https://rubryka.com/article/waste-from-war/>
10. Електронний ресурс: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3826490-pereroblenna-budivelnih-vidhodiv-viklikita-mozlivosti-dla-ukraini.html>
11. Електронний ресурс: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02008L0098-20180705>
12. Електронний ресурс: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02008L0098-20180705>

References

1. Elektronny`j resurs: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/na-listopad-2022-roku-zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-skladaye-mayzhe-136-mlrd/>
2. Elektronny`j resurs: <https://rubryka.com/article/vidhody-vid-rujnuvan-u-gromadah/>
3. Elektronny`j resurs: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/1/709436/>
4. Elektronny`j resurs: https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/construction-and-demolition-waste_en
5. Elektronny`j resurs: <https://www.suishinkaigi.jp/en/Our%20works/case%20studies.pdf>
6. Elektronny`j resurs: https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/studies/deliverables/CDW_Germany_Factsheet_Final.pdf
7. Elektronny`j resurs: <https://cpdonline.co.uk/knowledge-base/health-and-safety/construction-waste-disposal/>
8. Elektronny`j resurs: <https://www.epa.gov/facts-and-figures-about-materials-waste-and-recycling/construction-and-demolition-debris-material>
9. Elektronny`j resurs: <https://rubryka.com/article/waste-from-war/>
10. Elektronny`j resurs: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3826490-pereroblenna-budivelnih-vidhodiv-viklikita-mozlivosti-dla-ukraini.html>
11. Elektronny`j resurs: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02008L0098-20180705>
12. Elektronny`j resurs: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02008L0098-20180705>

¹ **P.E. Hryhorovskiy**, Doctor of Technical Sciences, Senior Research Fellow, First Deputy Director of State Enterprise “NDIBV” <https://orcid.org/000-0003-0527-5890>;

² **Y.N. Chervyakov**, Ph.D, Deputy Director, <https://orcid.org/0000-0002-1326-6217>;

³ **V.O. Basanskyi**, Ph.D, Head of the Sector of State Enterprise “NDIBV” <https://orcid.org/0000-0002-7850-7798>;

⁴ **O.V. Murasova**, Ph.D, Head of the Department of State Enterprise “NDIBV”, <https://orcid.org/0000-0003-4995-3761>;

⁵ **Yu.M. Khalupka**, Eng.;

⁶ **Yu.V. Bilkevych**, Eng.

1, 2, 3, 4, 5, 6 SE «Research Institute of Construction Production named after V.S. Balytsky»

CONSTRUCTION WASTE RECYCLING ORGANIZATION

Abstract. *The purpose of the article is to study the global experience of organizing the collection and processing of construction and demolition waste for their reuse in construction, to determine the possibility of applying positive practices in Ukraine. In the EU, construction waste makes up more than a third of all generated waste. The components of construction and demolition waste have different resource values, but can still be easily recycled into new products or materials. The level of recycling and disposal of waste varies significantly in EU countries, ranging from less than 10% to more than 90%. With the economic development of the country, the volume of waste increases. The main obstacles that hindered the development of sustainable waste management, for example in Germany, are the lack of nationwide regulation of secondary construction materials; lack of economic incentives, when primary raw materials are presented in large quantities in most regions of Germany, and therefore they are relatively cheap compared to secondary raw materials; sanctions for violators of waste management rules are too low and not applied regularly. Ways to ensure the need to process construction waste can be the determination at the legislative level of the volume of construction waste depending on the area of the building where construction work is performed, or the cost of construction work; establishment of a direct requirement for the use of a certain percentage of products from recycled construction waste in new construction or a direct ban on landfills for construction and demolition waste that can be processed for reuse. Economic incentives, such as tax breaks or subsidies, as well as additional taxes on the use of non-recycled materials, are used to encourage companies to use secondary materials and reduce waste. The Waste Framework Directive, adopted in 2008, aims to prevent or reduce waste generation in order to transition to a circular economy and guarantee the EU's long-term competitiveness.*

Key words: *construction and demolition waste, recycling, organization, world practice, stimulation, circular economy.*